

**Kuimuudu vaimuka sõamehe
Võromaal nalla visksi**

Kae lk 2

**Juubõliintervjuu terävä meele ja
keelega Kõivupuu Marjuga**

Kae lk 3

**Buratino pand
maski ette**

Kae lk 4

**Võrokõsõ välläkutsõ mäng
härgüt kõnõlõmist pruuvma**

Üten võro keele nädäliga sai läbi mäng «Võrokõsõ välläkutsõ», miä härgüt nii alostajit ku mõistjit täutmä lihtsit ja lõbusit ülesandit, miä näütäse, et egäüts saa võro keele kõnõlõmist harõtõn umma keelemõistmist praavita.

Mängjit tul' 100 ümbre, a kuulda om, et pallo inemise teivä ülesandit ka lihtsähe hindä rõõmus ilma tulõmuisi är saatmalda. Sotsiaalmeediän miildü inemiisile ülesande «Kõnõlõ vai postita üts nali vai lugu võro keelen!», «Tii üts võrokeeline silt nt ussõ, purgi vms pääle!» ja «Tii uma poodinimekiri võro keelen!». Uma vastussõ Internetin är saatnuidõ lemmiku olli «Otsi Youtube'ist üts võrokeeline laul ja laula üten!», «Oppa kinkalõgi selges 5 sõnna võro keelen!» ja «Kirota kinkalõgi kiräkene vai sõnnom võro keelen!».

Mängu avvohindus olli raamadu, kalendri, kleepsu, märgi ja Vana-Võromaa söögikraam, midä anniva Ilumäe, Loona, Nopri, Taalbergi ja Villagu talo, Urvastõ külli selts, Kalveti Mesi, Uma Mekk, Võrumaa talopidäjide liit, Võromaa arõnduskeskus, Võro selts VKKF ja Võro instituut.

Avvohinnasaaja omma: Aare, Aasa Liiv, Ago, Aime Zirk, Aira Juhanson, Aiva Ladva, Andrei Samoldin, Annely Toomeoja, Edik Juhanson, Einar Mikson, Eliisabet Raju, Elve Veemees, Ene Raudkats, Erki Kukk, Est-ra Kink, Eve Vaigu, Heli Viks, Heljo Saar, Iiri Saar, Ilona Uus-maa, Jüri Kõiv, Kadri Moppel, Kaire Järvpõld, Kaire Koch, Kait Kabun, Kaja Lattu, Kaja Linder, Karin Laiv, Karl-Andres Pahva, Karolin Ossip, Kati Taal, Keissi Päevalill, Kelly Eensoo, Kersti Leit, Kertu Pehlak, Kristi Jurask, Kärt-Kristiin Jaagu, Kääpä kooli 2. klassi tütrigu, Kääpä kooli 2. klassi pois, Külli Kolodinskaja, Lauli Otsar, Lauri, Lauri Oja, Lea Toom, Liina Selter, Maia Päevalill, Maire Paluveer, Maivi Pill, Mal-le Vissel, Margit Õkva, Marit Külv, Mati Jänes, Rosalia Virga, Sirje Haabmets, Sirle-Merle Palo, Urve Hussar, Viuu Kornel, Viive Must, Visseli pere ja Ülle Jõesalu. Kõigi avvohinna saajidõga võetas kontakti!

Kuigi avvohinnamäng sai otsa, jääs mäng esi internetilehe bingo.visitvoru.ee/vallakutso pääle mängmises alalõ, nii et kõik, kiä võro keele nädäli aigu mängi es jõvva, saava tuud tetä edespitegi.

LAANÕ TRIINU, mängu «Võrokõsõ välläkutsõ» vidäjä

Raamat Võromaa vanasõnnost

RAHMANI JAN

Võro instituut om vällä andnu vahtsõ raamadu «Võrukeelseid vanasõnu» alapäälkiräga «Keelekast-ja käsiraamat». Raamatuhe om är trükit päält 2500 vanasõna, miä omma kokko koratu Vanalt Võromaal ja lõunaestee keele-saari päält ja jõudnu Eesti kirjandusmuusõummi vai Eesti keele instituudi arhiivi. Raamadu sääd kokko Kalla Urmas, pildi tseh-kend Varustini Andres.

Mink kotsilõ vanarahvas kõgõ inämb vanasõnno om tennü? «Vast nuuri vaihõkör-ra inne abiello. Sis perreelo kah ja muu inemiisi läbi-saamine: rikkide ja vaesidõ, ülembide ja alambidõ. Väega pallo vannosõnno om ka ilma ja ilmakuulusõ kotsilõ, miä ol' talorahva jaos väega täht-sä,» kõnõlõs raamadu kokko-säädjä Kalla Urmas.

Kokkosäädjä hindä üts meeleperätsemb vanasõna raamatust om: «Otav kala, laih liim.» Tuu tähendäs, et parõmb kallimb asi, miä kavva vasta pidä, ku otav asi, miä kõrraga hukka lätt. Kõgõ inämb elotarkust löüd Kalla Urmas säändest vanasõnast: «Ku miis katõkümne aasta vannu om, sõs om tä kõgõ ilosamb, ku kolmõkümne aasta vannu, sõs kõgõ kõvõmb, ku neläkümne aasta vannu, sõs kõgõ targõmb, ku viiekümne, sõs om kõgõ rikkamb.»

Raamatulõ om saanu 2500 vanasõnna, a kas perisel

RAHMANI JANI PILT

Võrokeelitside vanasõnno raamadu kokkosäädjä Kalla Urmas trüküvārski raamatuga.

VALIK VANASÕNNO VAHTSÕST RAAMATUST:

- Möts um vaesõ mehe ait.
- Vihma aigo satas selgest taivastki, pövva aigo ei tulõ' pilvestki.
- Kui katrepäävä sulatas, sõs andrõpäävä külmetäs.
- Sügüse kõik targa', keväjä ei kiäki.
- Kiä kassi hoit, tuu hoit ka hobõst.
- Kütt om alasi nälätsemb ku sant.
- Ütski ammõt olõ-õi' nii sant, et tä miist är' ei toida'.
- Kül'm om laisa kubijas.
- Kang om kats miist.
- Kirp lätt innembä Riiga ku sanna.
- Süüjäle pandas ette, vidäjäle taadõ.
- Hää pernaanõ kiit rattapulgast ka pudro.
- Viinal um velitsit, ollõl um umatsit.
- Kuri om noorõlt är' koolda', vaiv om vanalt tüüd tetä'.
- Poissmiis puulhärpä, säält süü, kost saa.
- Tagaotsast um süäme mano kõõ lähemb.
- Viis kahru oppat innembi är' ku üte naasõ.
- Aig om hää miis minemä.
- Uulil uni makus, targal tüü kallis.
- Miä vaivaga saat, tuud hoolõga hoiat.
- Hääd mäletedäs hääga, kurja kuřaga.
- Kuld paistus eski sita seest vällä.
- Jummal om ligi, hamõ' viil ligembäl.

Mõnistõn sai valmis vahtsõnõ vannamuudu kuur

Mõnistõ talorahvamuusõumin sai seo süküs vahtsõ vällänägemise vankrikuur: seo tüü man pruugiti vanno ehitüsvõttit, midä tundas õnnõ Lõunõ-Eestin Piitre jõõ lähkün.

Vahtsõl kuuril omma savikivist ja kalkkivist kandõposti. Säändse moega kuurõ ja küüne või nätä õnnõ Mõnistõ kandin, kon Piitre jõõ veeren lõvvüs kalkkivi. Pallo tuud kivvi siski ei olõ, tuuperäst tetti inneskidsel aol kah huunõ iks palkõst, a kim-müst anti kalkkivist postõga.

Parhilla om Mõnistõ kandin alalõ viil kümmekund säändse mooduga hoonõt – ehitedü omma neo minevädse aastaga-

saa alostusõn vai kogoni üle-minevädse aastagasaal. Ehitüsmehes käveki mitu kõrda snitti võtman Liivamäe talo küünü man, mis om muusõumist kilomiitre kavvõmbal ja aolõ peris häste vasta pandnu.

Ehitüs naas pääle joba mahlakuun ja võtsõ puul aastat, a nüüd omma peräkõrd iin ka sepä tettü hingi ja suuri tabalukkõga ussõ. Huunõn om kolm ruumi ja kõgõ suurõmban näist omma vällä pantu vankri ja egäsugunõ muu kraam, midä hobõsõpidäjäl vaia lätt. Muusõumi juhataja Tulviste Hele kuts huviliidsi kaema nii uhkõt vankrikuuri ku ka kõkkõ, mis sääl seen om.

UL

MÕNISTÕ TALORAHVAMUUSÕUMI PILT

Mõnistõ talorahvamuusõumi vahtsõn vankrikuurin omma vällä pantu vankri ja muu kraam, midä hobõsõpidäjäl vaia lätt.

KÕNÕLÕ
MUKKA
VÖRO
KIILT!

Tennämi süämest kõiki
võro keele agente ja tõisi
häid inemiisi, kiä anniva
võro keelele vunki mano
võro keele nädälil ja
tegevä tuud ka edespite!

VÖRO
INSTITUUT

M Ä R G O T U S

Kõrrastõduid mõttit ja selget pääd!

Mul om üts sõbõr, kellele miildüs anomit mõskõ. Esieränis sis, ku õdagu om olnu määnegi suurõmb pido ja kraanikauss hummogus esisugumaidsi klaasõ ja taldrikkõ täüs. Sõbõr ütles, et ti-mäl avitas kuionu ketšupi taldriguveere päält maahakraapminõ mõttin selgust luvva ja haigõt pääd tohtõrda.

Uman täämbädsen mõtõlusõn võtt ka Pulga Jaan prügü tekütämise ja koristamisõ jutus. Tä ütles, et vahepääl tulõ rohkõmb noid, kiä asku tekütäse, ja sis jäl noid, kiä toda kraamva. Tõtõstõ, maailman ja luudusõn paistus inämbüs asju niimuudu lainõtusõ muudu säetü ollõv. Mi ao ja maa täämbädse päävä üts suurõmbit filosuufõ (kiä Pulga Jaan kimmäle om) jõud lõpus vällä mõttõni: luudust mi ümbre tetä ei saa, tuuperäst tulõ inemisel hinnäst muuta. Muido upumi kipõstõ är hindä tekütõdõ asu sisse.

Hindä muutminõ ei olõ lihtsä. Harinõmisõ jõud om väega suur ja välläkujonõnu kõrra tüütäse vasta noilõ muutuisilõ, miä kõrraga kokko ei lää. A puhta õhu hengämine, puhta vii juuminõ ja puhta sõogi süümine om siski inemise jaos tähtsämb ku harinõmisõ pärast kõgõl minnä laskminõ.

Soovi kõrrastõduid mõttit ja selget pääd kõigilõ, ka toolõ sõbralõ, kellest alostusõn juttu olf ja kiä om no üte korgõmba kojameheammõti pääle saanu.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellimine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Tõsõ kundi otsast

Ettevõtja PINDMAA AIGAR märgotas tan ilmaasju pääle tsipa tõsõ nuka alt, ku hariligult kaema harinu oltas.

Kõgõl um hing

Hingiaig pand hingi ja hinge pääle märgõtama. Mul um elon olnu hingiga peris pallo kokkoputmist.

Mu vanaimä saadõti vaimu-haigõmajja, selle et tä kõnõl, et näge tollõ vai tõsõ kadonu inemise hinge ja saa näidega kõnõlda. Tuu jutu pääle arvati, et tä ei olõ Eesti jaos normaal-nõ inemine, tulõ är isoliiri.

Ka imä kõnõl mito kõrda, kuis tä olf unõn kuon mitmõ inemisega, kes parasjago är kuuli. Kõgõ lähembält tä nägi uma ämmä ärminekit kapi takan: valgõ hing tulf säält kapi takast, tegi lae all tsõõri ja lätš aknõst vällä. Ja sis, ku imä kapi taadõ kaema lätš, olfgi mu vanaimä siist ilmast lännü.

Ka mul hindäl um mitu kõrda peiesaaln juhtunu, et kaonugõsõ hing tulõ mu mano ja ütles, et taht mu kaudu sõnomit saata. Um pallõlnu vällä vali mõni uma inemine ja toolõ üteldä, et massa-i murõhta, timäga um kõik häste. Ja ma olõ kõgõ tuu inemise ka löüdnü, kellele sõnnom edesi üteldä. Ku pallo tuust kõrraga arvu saias, iks väega kurb sündmüs, a võiollla tuu mõni aig ildampa

iks trüüst inemist.

A hing ei olõ ütsindä inemil. Olõ mõtsan ollõn suurõ puu ümbrelt kinni võttõn tundnu, kuis puu hingäs. Tundnu läbi hindä, läbi ummi kässi, kuis energjä liigus üles-alla. Ja ma olõ kimmäs, et kõgõl, mis mi ümbre um, um uma hing. Um kassil ja pinil uma hing, hussil, kõigil puiõl, kasvõl. Ka kivil um hing.

Mul om sääne läbielämine: tahtsõ hummogu minnä murro niitmä, kai, et võiulilli um pallo. Lätšigi. Järgmäne hummok olli võiulilli kõik üleväl. Arvada tuul aol, ku ma traktoriga üle sõitsõ, tõmbsi nä hinnäst maadligi vai lasi hinnäst nii madalalõ, et järgmäne hummok olf täpsele sääne tun-nõ, nigu es olõski niitnü.

Saimi Kaika Lainega häste läbi. Kunagi käve täl külän, jalotimi nurmõ pääl. Laine kõnõl, et kõik naa kasvu, mis tan kasusõ, umma tulnu meid umal moel avitama. Asi um õnnõ tuun, ku targa mi olõ ja kas saami näide sõnomist arvo. Kas mõistami näid õigõl aol hindäle kořada. Et sis tuul aol, ku luudus puhkama lätš, saia näist tiid kiiten positiivsõt energjät.

Vaimuka sõamehe es jää Võromaal keelega hättä.
Mi viguridsõst võro keelest

2014. aastaga keväjä olf lehekuun üts suurõmbit kaitsõvæ ja Kaitsõlliidu oppuisi Võromaal. Ja juhtu nii, et kuna suurõ ülembä kõik muialt ku Võromaal peri olliva, sai must CIMIC. Tuu om lühend inglise keelest ja tähendäs inemist, kiä tege kuuntüüd sõaväeläisi ja tsiviilinemiisi vaihõl.

Ülembäs määräti tollõaignõ Järvamaa malõva päalik ja ma olli sis tä abi. Katõkõistõ ollimigi väiku maastiguauto-ga Võro- ja Valgamaal ümbre sõitman ja rahva nink kotusõ-päälitside vallavalitsuisiga kaupa tegemän. Õks kohe võit mi suuri väki panda ja kohe ei tohe ja konkotsil sõaraadioga kõnõlda saat.

Võro keele kõnõlõmisõ peräst minno sinnä ammõtihe vast tsusatigi ja mul olf muidogi hää miil tähtsän staabin viil tähtsämb ammõdimiis olla. Ollimi joba õigõ mitu päivä ümbre sõitnu, ku staapi, mis Polikarpusõ Viido suurõstõ hindä mano ruusahauda lakja olf lasknu laota, ilmu kaplan. Hingehoitmisõst staabi tähtsä mehe puudust es tunnõ ja et oppaja jalust är saia, saadõti tollõaignõ Palamusõ kogudu-

KROONMÄE AIVAR,
Kaitsõlliidu miis

sõ vaimulik Jaan mi kampa.

Et suurõmb tüü olf meil joba tettü, sis sai Võromaa illo ja valla näüdädä ja ka inemiisiga juttu aia. No ja muidogi tulf sis ka tõlki. Jaan es olõ ütsindä vaimulik, a ka vaimukas miis. Ku ma uma ülembä Arvi kõhimist kommõntiirse, et kes keväjä kõhkätäs, om sügüses lännü, arvas Jaan: «Jajah, Arvi. Sa võit uma siimne-kardohka är süvvä!» Mõnõ ao pärast näüdäs Jaan joba umma tiidmist võro keelest: «Kas om nii, et «putsunutsija» om tolmuimeja?» Ma targuti vast: «Üteldä tulõ pehmehe,

õkva väega pehmehe – pudsunudsija.»

Nink sai sis ka mõnõ võrokiilse sõna näile ette pantus: sisask, kahr, kähr, härmävitäi, hõragu ja siti-gu. Ja sis tulf mullõ miilde üts ütlemäldä herkside võro-kõisi vaimusünnütüs. «Kas tiäti, et kõgõ täpsembält om pant nimi miniseelikulõ. Tuu om persekrae.» «Noo,» imestivä ja kitsevä eestläse takka. Ja sis, pärast peris pikkä märgotamist küsse Jaan: «A kas lühkü püksi om sis persevest vai?»

Niipalfo sis võro keelest.

Kana- vai rongaimä?

Ma olõ imä. A küsimüs um tollõn, kas kanaimä vai rongaimä.

Ku latsõ olli väiku, sis vast iks kanaimä. Kõik aig murõhti, ku kiäki haigõs jäi vai haiglahe panti.

Ku latsõ jo kooliälidse olliva, sai käütüs tüül 24tunnilidsin vaihtuisin. Tuu üüpäiv, ku ma koton es olõ, kujundi mu latsi sõbra, ütiskund ja uulits. Pätis kül kiäki es lää, a näide hinge jäi iks mõrõ, et egäl aol, ku näil vaia olnu, es olõ imä tukõ võtta.

Vanõmb lats vandsõgi elolõ alla ja lätš är paradiisi. Kahõ muidoki, a mis tetä. Päävařo, rõiva ja sõogi iist olf vaia vaia nätä. Palga olli väiku. Tei ületunnõ, et är ellä. Kodo jaos jäi aigu veidü. Et ma sis olli rongaimä. Ku latsõ jo nii suurõs saiva,

et näil olliva sõbra imäst tähtsämbä, naksi jäl murõhtama. Mis nä tegevä vai tegemäldä jätvä. Kas nä viitsvä viil koolin kävvü ja oppi. Õnnõs umma näil keskastmõ kooli lõpõtõdu ja viimäne lats um ülikoolin diplomitüüni jõudnu.

Sis vahtsõnõ murõ, kon nä elämä nakkasõ. Kanaimä tulf jäl appi. Käve vaihõpääl katõ kotusõ pääl tüül, et rohkõmb rahha tiini. Lisas viil uma aia-maa, kon kasviva kardohka, põrkna ja muu sõõgipoolinõ. Tuu iist tulf kah huult kanda. Ütele latsõlõ saiõ erämaja ja tõõsõlõ kortõr. Tundu, nigu olõssi esi rahul, rongaimä aig sai är lunastõdus. Latsõki võissi nüüd rahul ja tenoligu olla. A kavvõn tollõst. Mis näide jaos

kergelt tulnu, tuust väega ei hoolita.

Üts lats elli vaihõpääl tõsõl puul maakerrä ja tulle säält suuri võlguga tagasi. Mõts, maa ja elämine saiõ võlgu kattõs är müüdüs ja viil tuust kõgõst es jakkugi. Es avita midägi, et ma rongaimäst kanaimäs saiõ. Kõgõ pärast murõhti ja vaiva näie.

Prõlla, ku ma vana olõ, um mullõ taast elotüüst perä jäänü laonu hurdsik, kon ellä ei saa, üürikortõr ja depressioon.

Arva, et ma ei olõki ainu-manõ. Vast um viil mõni, kellele sääne lugu tutva ette tulõ.

URMI AILI

Egaütel om hää,
medä miilde tulõta

Hingipääväl kõnõl Vikerraadion rahvakultuuri uurja ja pühäpaiku kaitsja Ahto Kaasik. Tuust jutust jäi kõrva, et mi ei pea hingipääväl ega ammuiki kõgõl hingiaol uuvõstõ nuid kõiki leinama, kiä lännü omma. Vanarahvas kutsõ hoobis ummi siit ilmast lännü sugulaisi hingi kodu sõõgilaua viirde ja sanna, tahtsõ naile kinnitä, et naa ei olõ unõtõt, ja tulõti õks miilde medägi hää, mea konagi naidega ütten ollõn juhtunu.

Tuu vannu asju miilde tulõtamine omgi sääne võimalus, medä kiä ärä võtta ega keeldä ei saa, ka põra, ku tõisiga kokkusaamine hää ei olõ.

Ahto Kaasikul olf meelen, et ku taa konagi ütäl vanal ja vääga haigõl naisterahval külän käve, et üte pühä kivi kohta küüssü, tulf vanainemisel tuu jutuga miilde, kuis ta ilmadu ammu jaanitulõl uma mehega

tutvas sai. Jutustajal olli silmä selges lännü, põsõ roosatama nakanu ja jalahalul puhtamas unõtõt. Inemine sai kõrras uuvõstõ noorõs, kinnit Ahto Kaasik.

Ja ma naksi mõtlõma, et nii omgi. Ku vana inemine miilde nakas tulõtama, kuis taa nuur olf ja ku illus kõik sis paistu, sis ta saagi tuus kõrras sinna mitmakümne aasta tagutsõdõ aigu. Ja õkva mitte koskilt ei olõki sis hallus!

Mõni aastaig tagasi olf mul tutva hooldõkõdun. Ku tedä kaema lätši, sis algu jutt enämbüisi nii, et taal ei olõ ihun üttegi tervet kotust, siit halutas ja säält pist, täämbä küll sängüst vällä ei saa. Istõ sis taalõ sängüveere pääle ja naksi küüsüma, et kos nuu pildi-albumi sul omma, ma tahtunu uuvõstõ kaia. Ja sis naas tasa-haaval jutt tulõma. Tulf miilde miis, kiä ammu siit ilmast lännü, ja õks nuu juhtumise, mea hää ja ilusa olli. No ja ku jutt viil edesi lätš, sis tulli miilde ka vana peigmehe, kedä mui-

duki palfu olf ja kiä kõik tedä, ilusat tütrikku, kosida tahtsõ. Vanainemise jutul ja olõkil olf jälle mõnõs aos hoobis tõnõ nägu.

Põra käü vahel kaeman ütte hääd tutvat, kel aasta jala nii alt omma võttunu, et ega samm vallus om. Kaavada ta vääga ei taha, om niisama tõsinõ, aga ku timä vanõmbõidõ, kooliao ja tudõngiao kohta küüsüma naka, lätš nägu rõõmsambas ja hääligi noorõmbas.

Mõtlõmi sis kõik põra, kui ilm pümme ja ümbre-tsõõri ka säänest süünüs, mea hääd miilt ei ti, nai-de asju ja juhtumiisi pääle, mea konagi ilusa vai ka ilmadu nallaka olli. Ja avitami tõisil, eriti vanõmbõil inemiisil kah hääd ja ilusat miilde tulõta. Telefoni omma ju enämbüisi kõigil, küllä minnä ei olõki vaia, et tõsõ päiv rõõmsambas ja nägu noorõmbas tetä!

NÕLVAKU KAIE

Pulga Jaani
mõtõlus

Kojamiis ja prügü

Elu siin mi Kõgõkogun paistus olõvat nii kõrraldõt, et üte tegevä sitta ja rämpsü, mille tõsõ parasjagu jõudva är korista. Kui rämpsü tetäs veidem, sis jääs mõni koristaja tüüldä ja nälga; kui aga tetäs inämb, sis lätš elu väega jälles ja om võimalus umahindä sita sisse är uppuda, nigu ennust suur päalik Seattle uman kuulsan kõnõn. Tuu kõik ei kehti mitte ainult inemise kotsilõ, arvõlõ tulõ ka egasugunõ muu elu (elutus).

Mii rahva Edimäne Helü om kunagi kiritanu:

*Mina ei kakle kaua,
põgenen peldikusse,
vaatan kui arutu hulga
sigineb sopa peal usse.*

Klassik Runnelile es paistu usse hulk murõt tegevät, timä tegeläne lätški peldikulõ hinnäst lohutama ja maha rahustama, et kõik om nii, nigu piat.

Tulõ nii vällä, et mii elu päämine küsimus om: kumba meil momendil inämb vaia om, kas koristajiid vai sitategiidi? Kõrd om nii, kõrd naa.

Võtami kasvai Maa-lähkü taiva. Sääl ollõv kosmoseprügü jämme otsa tävveste hindä kätte saanu, aga rämpsü saadõtas sinnä Maa päält järjest manu. Kuis kaesõ tuu pääle viirusõ, nuu ollõv jo kosmosõst tullu? Kas parhillanõ tõvõ-puhang om meile määnegi hoiatus, miä meile väega kallis masma lätš?

Inemiste kombõ ja uskmise mõõtasõ kojamehe ja prügü vahe-kõrda joba ammüst aost. Võtami vai matussõkombõ. Innevanast olli meil palutusmatussõ, sis nakati äkki maa sisse matma. Mu nuurusõn matõti ainult hauda, nüüd om jäl palutusmatus muudu lännü. Innevanast olf inemiisi veidü ja palutõdi päämiselt suuri päalikiid. Kui praegu kõik rahvas lask uma surnu palutada, sis jääs suur hulk «kojamehi» ilma tüüldä. Kiäki ei tiia täpselt, mis tagajärje tuul omma kõgõlõ ilmaelulõ.

Asi, midä ma pea tävveste mõtõtõs, om sügüsene puulehti riibmine ja palutamine. Mõni ütläs, et lehti pääl võit nilbõstuda ja pikäle sata. Ma ei olõ uma 72 aasta ja haigiide jalguga viil kõrdagi lehti pääl nilvõstunu. Pääleki: lumõ tulõkus om vaia hindä tasakaalu triini. Ja keväjäs om tuu lehekiht inämbüste kaonu, saanu kodumaas (T. Urbi laul).

Põrõlt kõnõlõsõ kõik CO₂ vähändämisesest. Osa juttu om asjalik, eriti tuu, mis pututas vabrigukorsniid. Noidõ üle piat kõrd masma, tuu om kõigilõ selge. Kui aga tuu teema man nakatas kõnõlõma lehmist, sis om liialõ mintü. Lehmi om meil Eestin perämise 40 aasta joosul jäänü 3,6 kõrda veidembäs, nii et rohumaiega ei olõ inämb midägi pääle nakada. Kui nüüd euronormega piat terävillä pinda viil 20% vähändämä, sis mu mõistus küll ei võta, midä tuu vabanõnu maa pääl kasvatama naatas. Kiä nakkas lehmä asõmõl kojamehes?

Mu meelest om üts hullõmbiid asju hoopis plastmassiuputus, kuna siin bakteri meid suurt avita ei saa. Nii et kui vabrigukorsnal om saastõmass, sis piasi plastmassitootjiil olõma kaunis krõpõ jäätmemass. Ülepää, mullõ tundus, et inemiisi ilumiil ei olõ loodusõga kuigi hään koonkõlan. Loodust mii ümbre ei ti, jo sis peami hinnäst muutmä. Muidu lätš päalik Seattle'i ennustus õigõ kipõstõ täüde.

PULGA JAAN

Terävä meele ja keelega Kõivupuu Marju

JUUBÖLIINTERVJUU. Kõivupuu Marju, kiä tähist minevä nätäl umma 60. sünnüpäivä.

Kes Sa olõt, Marju?

Olõ Võrumaal sündünü ja üle Tartu Talinahe jõudnu naistõrahvas, kedä huvitas ilmaelu egä võimaligu kandi päält ja kiä kūsus surmani: a mille, a mille, a kuis tuu õks NII saa...

Olõ perädu uhkõ imä ja ämm: mul om kats poiga ni pojanaasõ. Latsi ja minijidega om mul kõvastõ rohkõmb vidänu ku arvada näil mukka.

Olõ luudustiidüsliku põhaga humanitaar. Ülikooli op-paja ja tiidläne. Võrukõnõ. Eestläne. Kassi-inemine. (Pini ka ka miildüse, ku nä siirde ei karga ja sällä takan ei haugu, ja kõik tõsõ eläjä kah.) Raamadu-, lilli-, muusiga- ja kõgõ muu kulduuri hull. Küländ terävä sotsiaalsõ närviga. Parõmba meelega mängi miihiga mälumänge ku aja naisijuttu. Ku vaia, käü katusõ pääl vai torrõ säädman – ku joba olt kortõriühistü juhatusõn, sõs tulõ kõkkõ tetä. Süvva tetä ja kuta kah miildüs.

Kuimuudu või olla tuu, et olõt sündünü hengiaol, mõotanu Su tüüd ja huivalasid (matusõkombõ, ristipuu jne).

Ma ei olõ konagi niimuudu mõistnu mõtõlda, et hingiaigu sündünü latsõna tõmbas minnu veidü rohkõmb surma poolõ. Kuiki surm om minnu hinnastki küländ lähkült kõrda mitu pututanu ja ma olõ pruuvnu timäst arvu saia.

Surma ja matusõkombõ kõnõlasõ elust, inemiisi väärtüisist kõgõ ausambalt, niisama ku ristipuiõ hoitmisõ kaudu saa kõnõlda luudusõ ja mõtsa ja kultuuriperändüse hoitmisõst ni majandamisõst ka kõgõ laemban plaanin. Ellu surmast ja surma elust

om perädu rassõ lahuta, nä ommava ku Siiami katsigu.

A süküs mullõ miildüs – seo om kokkuvõttidõ tegemise aig. Sõs tõmbat veidü hõngu, jalutat mahasadanu lehti seen ja lähät uma eluga jäl vahtsõ tsõõri pääle, nõrgan usun, et olõt sällätkakka jäänü aastaga veidü targõmbas kah saanu.

Olõt olnu mõnikõrd küländ terävä ütlemisega, a huulmada tuust saanu uma ala tunnuõdus tegijäs. Kas hindä masmapandminõ om rassõ olnu?

Ma olõ pruuvnu kõiki ummi asju aia süümetunnistusõ ja mõistusõ perrä ja hindä meelest küländ tasakaalukalt argumentiiren. Poolõ p....ga tegemine ei kõlba kohegi.

Ma olõ väega halv ideoloog tuun mõttõn, et ku ma olõ min-kagi asja puult, sõs ma tahtnu ka vastaspoolõ mõttist arvo saia ja otsi mäantsidki kompromisse, mitte kurtõ kõrvuga tõsõst üle sõita vai hoobis maatasat tetä. Ma ei olõ konagi mõtõlnu tuu pääle, et ma taha hinnast (ja egä hinna iist ni vahendiid valimalda) masma panda. A ega ma nallalt alla kah ei anna, ku ma õks tunnõ, et aja õigõt asja.

A õigus om, et midä korõmba ossa pääl istut, tuud külmembä tuulõ puhkva ja tuud rohkõmb ütsindä olõt. Olõgi küländ halv karjaelläi, mul om vaia ütsjago palfu aigu esihindäga olõmisõs ja ummi ratu piten roitmisõs.

Ja kiil om mul terräv kül – ku kiäki õks nakas mullõ musta valgõs kõnõlama, manipuliirmä vai hääst pääst vai mäantsegi tagamõttõga õks üle mõistusõ ulli juttu ajama vai niisama vingma, sõs ma timä nahan esi häste olla es tahtnu. A sällä takan ma ei tsusi, kaibama ei lähä ja intriige püstü ei panõ. Säantse aša omma mõtõlda elu ja ao raiskaminõ. Ku om midägi üldä, ütäl är ja mine uma eluga edesi.

Vast tuuperäst omgi mul hulga sõpru ja viil rohkõmb perädu häid tutvõt, kiä ommava minnu vällä kannatanu säänt-

RAHMANI JANI PILT

NÄUDÜSAGENT. Harglõ kilhikunnast peri Kõivupuu Marju lüü hää meelega üten võro kultuuriga kõüdetüisn tegemiisin.

senä, nigu ma olõ, ja kinka om olnu selge rõõm ütitsit asju aia. Ega ütsindä ei tii kiäki midägi.

Miä tege Sullõ täämbädse Eesti elo pääle mõtõldõn rõõmu ja murõht?

Rõõmu tege tuu, et mi ei olõ tegelikult konagi ni häste elänu, ku seo ilma aigu, huulmalda ka tuust, et taa viirus om nüüd vallalõ pääsnü ja sundmeid umma ellu ümbre kõr-raldama. Ka majandusõ mõtõn. Murõt tegegi tuu, et mi ei investeeri tiidüste – mi ei saa ellä õnnõ meelelahutusõst, mõtsaekspordist vai turismist. Mi latsõ omma kül edetabõliin korgiidõ kotussidõ pääl, a väega tõsistõlt piät mõtõlma, kedä mille jaos mi koolita – kas meil õks om vaia mugavuserialasiid? Ja ku inemine opis riigi vai massumasja raha iist, pidänü tä riigile ja rahvalõ ka midägi tagasi andma. Tuu ka ei lää, et meil pellätäs professio-naalõ – ma olõ nii mõnigi kõrd imehtänü nii mõnõgi inemise

juulgust võtta vasta (poliitilinõ) ammõdikotus, ku paistus, et täl olõ-i kõgõ vähämbätki haridust, mis lasknu täl seon valdkunnan mõistlikkõ otsussit tetä vai määnestki tulõvikku visanda. Õnnõ nõvvuandjidõ pääle kah luuta ei saa. Ei tohe nii olla, et and jummal ammõdi, and ka mõistusõ ja karja nõvvuandjit. Ja riiki ei tohe üle reguliiri – parhilla om naid paragrahvõ, midä sa tohet vai ei tohe tetä ja kuimuudu, joba perädu palfu. Inemine piät opma tegemä tarku otsussit ja esi uma pääga kah õks mõtõlma.

Kuis mi olõmi jõudnu säändsele aigu, et harilikkõ uudisidõga kõrvuusi liigus ka hulga vällämõtõlduid uudissit ja inemise võtva noid üttemuudu tõtsitsõlõ?

Õigus, taad digiasku vai prahti oma tõtõstõ perädu palfu ja seo kõik aja nõrgõmbal inemisel pää ümbretsõõri käümä ni nakas halvõmbal juhul esiki vaimutervüse pääle.

Ütest küllest taht inemine jo lihtsit lahenduisi, esi olukõrdu kontrolli... ja tõsõst küllest om nüüd kõgõsugumadsõ võimalusõ tulla suurõ rahva ette ummi (kontrolmalda) mõttidõga, mis inne digiaigu olli õnnõ pooditagutsõ vai sannajutu ja es aja poolõl ilmal pääd segi. Inemise võinu (sots)meediän hinnast kõvastõ tagasi hoita, 10 kõrda kõik läbi mõtõlda ja sõs postita. Või olla, et mõnõ ao peräst om mõnõ esihindä «targa jutu» peräst perädu häbü, a mis tettü, tuu tettü... ja kõkkõ, mis kuulus, massa-i kipõlt edesi kõnõlda. Hää haridus om siin kah abis.

Kas folkloristilõ tege täämbädse ao infokirivüs häädmililt vai pand murõhtama? Mille?

Mis siin õks murõhta – kõgõga ei jõvva niivainii tegeldä. Tulõ valli, mis huvitas, ja tuud uuri. Ma esi tunnõ puudust poliitilidsõst folkloorist, huumorist ja satiirist – tuu puhastas õhku. Koroonaaigu veidükese vahtsi miime tull...

Kuimuudu rahvaperimüse tundminõ täämbädse ao inemist elun edesi või avita?

Kasvai tuu, et tiiät, kost ja kuimuudu süük mi lavva pääle tulõ, et ummi kässiga midägi ilosat vai kasulikku mõistat tetä, om väkev ja kimmäs – tiiät, et ei jää elon hättä... Iinlännü põlvi vaimlinõ maailm and hingele tukõ ja oppas maailma veidü tõistmuudu nuka alt kaema. Kae, muinasjuttõn unistasõ inemise, et olõs pallo sääntsit asju, mis rassõ tüü inemise iist är tiis, et inemisel olõs vapa aigu... Nüüd om sääntsit massinit inämb ku küländ, a inemisel õks ei olõ aigu, eski nigu veidembäs paistus tõist ollõv jäänü... Aigu piät võtma ja pühhi tulõ kah pitä...ja ahnõs ei tohe minnä, luudusõ käest kõkkõ kokku ahnitsa – tuu om põrgutii, oppasõ nuusama vana jutu.

Mille omma Võrumaa ja

võru kiil Su jaos tähtsä?

Mõlõmba omma osa minust ja ma ei kujuta hinnast ette ilma võru keeleldä ja võru inemiisildä... Et ma olõ nüüd Talinan ja kõik, mis jääs Suurõst Liinast välläpoolõ, ei putu inämb mullõ. Ülnü Pulga Jaani sõnnuga, et eski sõs, ku kotust ei olõ muud jäänü ku inne pähn kao man ja tuugi puulmäänü, hing lindas õks tagasi. Mul olõki ei latsõpõlvõkotust muud ku õnnõ uibu ja valgõ roosi ja mälestüse... A nuu avitasõ ellä, tuu om tähtsä, et sa olt koskilt peri, ei olõ määnegi juurilda ilmahulgu.

Kuimuudu lätõ võro keele agendil Kõivupuu Marjul agendinätäl?

Ma arva, et küländ häste. Kuku raadion ja «Mnemo-turniirin» sai võru asja aetus, loengin. Telepurki kutsuti. Sõna «agent» teküf Taľnan huvvi ja peris kinä olf kaia jutupartnõri näku, ku ma lätõ poolõ lausõ päält võru keele pääle üle ja vastapiten. Ja mõni põhaestläne ütelf, et om õks kül jah tõnõ kiil.

Midä soovitat Võrumaa nuurilõ, kiä mõtlõsõ, midä vai kohe opma minnä vai midä ülepää uman elun plaani?

Hoolõga perrä mõtõlda, mis asi tuu om, midä tõtõstõ tetä tahat, ja kas ja kuis tuuga saanu hindäle üllepõdamist tiini. Olõma valmis kõgõ elu manu vai ümbre opma. Ja mitte valima mooduperrä ammõtiid – ohh, kõik läävä, ma lähä kah. Noorõst pääst om võimalik rahha tiini ka sotsiaalmeediä staarina, a tuu aig lätt küländ ruttu müüdä. A mis sõs edesi saa, ku vanust manu tulõ? Ja mõtõlda vast tuu päälegi, mis ma saanu tetä tuu hääs, et Eesti riik ja rahvas jääs aon püsümä. Ni muiduki võru kiil ja kultuur.

Küsse RAHMANI JAN

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimi periolõmisõst ja tähendüsest.

Lang

Seod nimme kand Eestin 461 inemist. Nimi panti 20 mõisan Liivimaa ja 8 mõisan Eestimaa kubõrmangun. Nimel *Lang* olf ka varahampa kandjit, näütüses Viljandi liinakodanikkõ, selle et saksa keelen tähendäs taa nimi jo lihtsalõ 'pikk'. Tõnõ priinimi, midä saksa keele sõna perrä panti, olf *Lang*ge 'pikk', minkal om parla 63 kandjat. Ku nimi om seost saksa keele sõnast tulnu, sõs om küländ harilik, et kiräkuion om vaheldunu *Lang* ja *Lange*. Näütüses Kärknä mõisan (Äksi khk) pantust nimest *Lang* om saanu nii *Lange* ku *Lang*. Tuu suguvõsa kõgõ tunnõtumb perrätulõja om arheoloog ja muinastiidläne Lang Valter.

Võrumaal ei olõ kah muiduki saksa keele sõna nime alussõs võimalda, a päämidself om pruugit tõist sõnna: *lang*,

umastavan käännüssen *langa*. Joba 1809. aastagal pand praosk Roth Erästvere mõisa Keerdo Aadami pojalõ Reinulõ ja tütrile (Mari, Liiso, Ann) vahmiilnimes *Lang*. Huvitav, et õkva eelmine nimesaaja hengeramatun om saanu nime *Ling*. 1819 olf Reinust saanu Sika Rein (Lang) Vana-Piigandi vallan, sõsara ellivä icks Erästveren. 1826 kolisi Reinu pere Kitsõmõisalõ (Pikajärve), 1832 Erästviirde tagasi. Tuuperäst taa nimi Pikajärve mõisan pantu priinimi joht ei olõ.

Karula mõisan saiva nime *Lang* esä Jukk ja poig Mikk. Mikul uma naasõga latsi es olõ. Vällä kuuli ka Vana-Ants-la Tatrigult peri Langa nimi. Perästidse Urvastõ kihlkunna Langa omma hoobis Mulgi-maalt üten tuudu nime kandja.

Timo mõisan Põlva kihlkunnan saiva Langa nime kats

velle perridega, peri Rummõ (*Rome*) talust. Haani mõisan sai seo priinime üts perekund Kääräku (*Karrako*) küläst. Vahtsõliinan olf kah mitu peret Langa nime saajit, nimä olli peri Lemmätsi küläst. Tsiistri kandi Langavarigumägi või olla joba priinimest saad määnimi.

Lisas langalõ, midä kedratas villast vai linast, võisõ sõna *lang* Võrumaal tähendä kitsast nurmõsiilu. Sõs ku maa viil krunti mõõdõt es olõ, olf suur nurm külän tallõ vahel jaet languisi, tähendäs langaviisi. Harju-Madissõl om kah tuud sõnna tunnõt, sääl võtsõ rüäpõimja *langi* ette. Lõuna puul icks *langa*. Seo sõna tulõ jälkina saksa keele sõnast tähendüsega 'pikk'. *Nõõrimaa* (saksa *Schnurland*) om tõnõ sõna nurmõlangu jaos.

SAARÕ EVAR

Tõisi ja hindä unistusõ

ARVUSTUS. Vahtsõn täht-raamatun om ütsjagu nuuri ja ka mõni tsipa vanõmb võrukõnõ unistanu, mia võinu olla Võrumaal aastal 2030. Noorõ nuuris, aga kui põhikooli tütrik kirutas, et «unista tasus ja ummi unistuisi kallal ka tüüd tetä ja vaiva nätä», sis tuu om joba noortõ suhtumine, millest meil, vanõmbiil, tasus unista.

Tulõ miilde uma põhikuul, kon õpõtaja kārāf mõnõlõ poisilõ: «Mis sa unistat, tii tüüd!» Perän tullf vällä, et unistaja jõusõ elun edesi palfu parembalõ ku tüürabaja. Nii et mu unistus aastas 2030 om: unistamine egal puul au sisse, ka põhikoolin!

Pääle tollõ unista ma viil, et ega külän ollu uma ilmatark ja ilmteadõ, millega tõtõstõ om midägi pääle nakada. Ja et lõpõsi är unistusõ valgiist jõulõst, kuna tuu om meedia puult üles puhutu hüsteeria üte laulu ümbre, midä om võlssi tõlgitu ja mõistõtu. Küll võinu unista saanisõidust, kasvai kunst-

Võro-Seto tähtraamat 2021. Seo raamadu lugõmisõst sai Pulga Jaan hārgütüst tsipa unista.

lumõ pääl. Ja hobõsahigi lõhnast, mia sinnä manu käü.

Aga üle-eestiline ilmteadõ võissi är jäiä, tuu om mii suurõ riigi (tegelikult paraja) jaos nonsenss.

Viil unista ma, et inemiisi luudusõtundmine jõuasi 2030. aastas järgi 1930. aasta tasõ-

mõlõ. Et kui ma ütälä: seo om verihain, seo om hanijalg, seo linnurohi jne, sis es ollu üttegi, kiä kūsus: kost ma tiiä. Ma tõtõstõ ei tiiä, kost, ei mäletä, aga umast arust olõ tuud tiid-nü eluaig. Unista tasus viil tuust, et kõik täämbädse raestu omma 2030. aastas kaetu ilusa 10aastasõ mõtsaga, midä kiäki niipea raguma ei tükü.

Kuuba Raineri unistus – «pääasi, et inemise hoitnu ütstõist, ummi perrit, kodukotust, umma kiilt ja kombiid» – om õkva nigu mu jutuplaadi päält jutt nr 11 «Häste lät» (soovitav Kauksi Ülle pääleloet variant). Ka Järvelille Reinu unistusõ, «õt riigih tetä-i määnestki ulli haldus-rehõrmi» ja «õt Võromaalõ om tagasi tulnu pallo nuuri inemisi», omma kuldaväärt.

Umalt puult unista, et mul ollu 2030. aastal ummi juttõ ja laulõga üldä rahvalõ midägi, miä näid üles herätäs vai näide hinge ravitsõs.

PULGA JAAN

Ei juhtu midägi!

LEINUSÕ ARVO

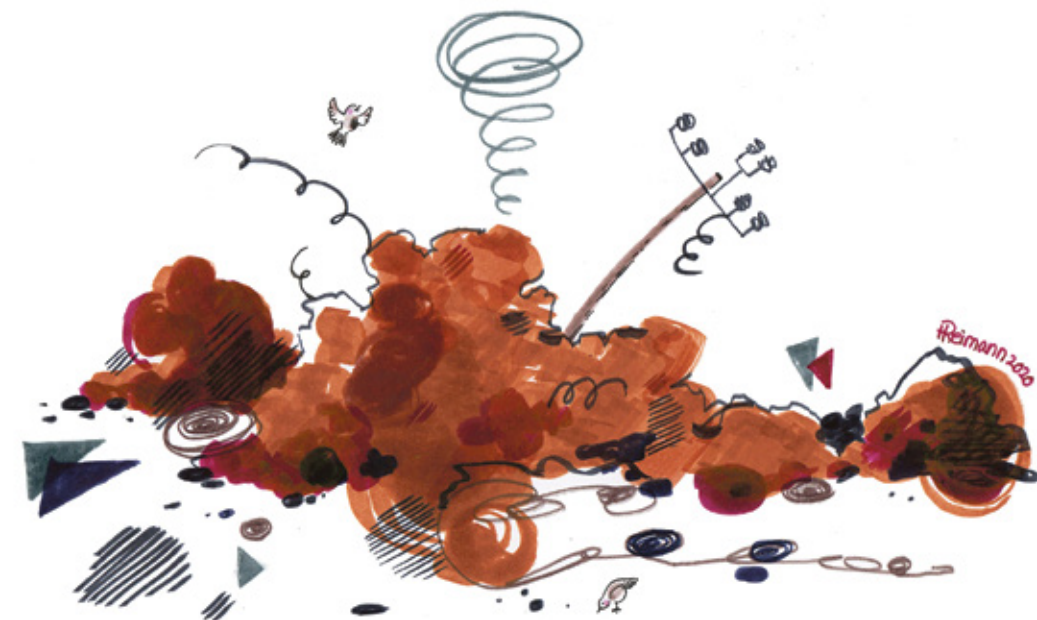
OLI 1970. aastidõ tõnõ puul, ku käve Pihkva-Riia kivitii ümbreehitus. Tuu tii oli ehitet tsaariaigu Katariina II käsü pääle. Vinne aigu oli sinnä pääle pantu asfalt. Kaardi per-rä olli säääl küländki pikä sirgõ. Inne vaihõpääll tekse tii mõnõ haagi ja lätõ sis jäl sirgõ tsihi-ga edesi. Rahva jutu perrä oli Katariinal juunlavvaga tiitsihi tõmbamisõl sõrmõ ette jäänü ja nii tulliki jõnksu sisse.

Periselt oli asi pallu proosa-lidsõmb. Tüümiihis olli tuu-kõrd sõavangi, kelle tehnika oli päämiselt lapju ja kirka, a ku tulõ ette korgõ mägi vai sükäv suu, sis minti tiiruga ümbre.

Tan tulõ juttu ütest mäest Misso ja Käbli vaihõl, min-kast kül tii es lää ümbre, a õkva üle. Meil tulõ tuusama tii kaiba läbi mäe umbõs neli-viis miitret allapoolõ. Önnõs meil olli tsipa suurõmba lap-ju – meil olli eski kopa olõ-mah.

Kopp olõgi tuud mäke joba tükk aigu pusku ja jõudnu pia poolõ pääle, ku üteli hum-mogul sõidimi bussiga tüü manu. Üüse oli tullu vihma ja värskelt kaivõt perv oli tsipa varisnu. Maa seest paistu midägi esieralist – kivi tuu es olõ, oli nigu paa põha muudu. Kõik naksi hõiskama: kulla-pada, kullapada!

Võtimi väiku lapju ja lätsi-mi lähembast uurma. Ku siiva vällä tuli, sis jõudsõ peräle,

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENÜS

et tegemist om taivadsõ kingi-tüsega ja tuuga ei massa nalla tetä. Ku pallu tsusit, võit esi kah taivariiki linnada.

Teedüstimä «kullapaast» ka tuukõrdsõst sõakommissariaati. Säält üteldi, et egäsugunõ tüü tulõ saisma panda ja katõ nädä-li joosul tulõva Kohtla-Järvelt minõõri.

Kos mi saimi tüüd saisma panda. Jätsemi tuu kotusõ vaihõlõ ja tüü käve edesi. Üts-kõrd, ku minõõri paiga pääle jõudsõ, oli meil mägi joba unõ-tõt, inne väiku saarõkõnõ saiso kesk platsi.

Minõõri – maior ja seeru –

ütliivä, et tegu om mitusata killo kaaldva sõaaisõ linnugi-pommiga ja tuu tulõ kotusõ pääl õhku laskõ. Lähkõn olõ-vidõ elämiisi aknõ tuli kinni katta. Ku ettevalmistusõ tettü, küsse ma maiori käest, mis saa Pihkva-Riia telefoniliinist, mis säält õkva üle lätõ. Ei, seoga ei juhtu midägi, sai vastussõs. Imelik külh – kõõõga juhtus, seoga ei juhtu, mõtli tuupääle. A targõmba joba tiidvä.

Noh ja sis ku pauk käve – oh sa mu meie!

Tosinast traadist oli ime-kombõl terves jäänü ütsainu-kõnõ, mille külõn rippu mõni

pilbas, mis oli perrä jäänü tulbast. Tulp saiso kah säääl saarõ pääl. Ega saarõstki es olõ midägi suurt perrä jäänü.

Traatõ pääle maior inne naarsõ ja üteli, et seo liin tulõ nigunii vahtsõnõ vitä.

Kõõõ põnõvamb oli tuu, et Misso sovhoosi tüükua tiipulsõ suurõ aknõ oli nigu iist pühidü, kuiki olli pia 3 kilomiitre takah. Lüüklainõ oli iks väega võimsa.

Edimält tuli tüükua- ja sidemehe tiimiihile karja, et kõik om är lahutu. A ku arru saiva, millen asi, rahusi maaha ja egäüts laksõ uma haava.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Supilugu

Kutsõkoolin olli kokas opman päämidelt tütrigu, nuurmiihi oli näide hulgan ütsikit. Mil-le õkva sääne ala, tuud tiidse nimä esi. Pallo hoitsõ kõrvalõ Vinne sõaväest. Kuul oli kuul ja tütrigel kah silmārõõmu. Mõnikõrd tekkü nuuri vaihõl lämmämb läbisaaminõ. Ütest paarikõsõst tan juttu tulõgi.

Supikiitmise praktikumin tulõ supp kiitõ hinde pääle. Supipaa panti podisõma. A ku supp valmis, tulõ poiss kausiga uma tütrigu mano ja arvas, et täl es õnnistu vast hääd suppi

kiitõ. Noorõ kõnõli kokko, et nõstva mõlõmba supi tütrigu paast. Ku oppaja sis hinnet pandma naas, sai poiss kõvastõ kittõ ja hinde viie. Tütrigu supi kotsilõ üteli, et säändse mekildä lurri iist üle kõhna kolmõ ei saa panda. Tütrik imehti, kuimuu-du ütlen paan kattõmuudu supi valmis saava, a jätse tuu hindä tiidä.

Kuul sai läbi ja noorõ jäiväki üttele. Naanõ oppas kokatarkuusi kursuusi. Ütel säändsel oppu-sõl tä talopernaisilõ umma supiluku pajafki.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Uma kõrvõnu mekk

Ma kuuli raadiost, et uma kan-di sõögikraam om tervüsele iks kõõõ parõmp. Selle vast laado päält tuud hääd kraami ostõtaski.

A riigipiiraku küdsämise man om viimätsel aol kül hät-tä jäädü. Olku sõs sõögikaardi pääl tordi vai kotletisaia. Kõik om segi nigu pudõr ja kapsta.

Egä pernaanõ tiid, et hää sõõ-gi või sita soostiga är tsurki. Nii om mõnõ ministri jutuga kah. Jutu mõtõ võisõ eski õigõ olla, a ku tuu om kõnõldu häbemäl-dä sõnnoga, ei mälehtä peräst kiiki, millest jutt käve.

Ku hää liha pääle om valõt kõrvõnu suust, sõs ei nakka kiiki tuud lihha pruuvmagi.

MUDA MARI

Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva' Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevõ kõrra vastus:

1. akõn; 2. uibu; 3. kapstas; 4. künnel; 5. pähkmas; 6. kikas; 7. päiv; 8. pini; 9. tigo.

Avvohinna saa LEBEDEVA GERTY-LY (8) Laatrõst.

TRUMMI RIINA
01.12.1960-06.11.2020

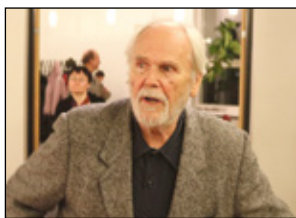

MÄNNIKU JAANI PILT

Sõbõr, oppaja, koorijuht ja võro keele hoitja

Riina oli lõpmalda illos ja valgõ inemine – timäl oli ilmadu suur süä ja kimmä põhimõttõ. Tä hoit väega luudust ja tä hengen helisi alasi muusiga ja võro kiil. Timä võrokeelitsin luulõtuusin om seen imeline lighüs luudusõ ja luujaga, timä sõnnulõ sai tettü mu tõsõ plaadi nimilugu «Vihmakõnõ». A ilmangi es näe ma tedä ikulidsõna, kuiki tä puul umma ello völdõl rassõ haigusõga – tä oli alasi naarulinõ! Mi loodami uman hengen, et ilosa inemise mi elost ilmangi är ei lää. Ummõhtõgi taa juhtus ja sõs om kahu tuust, miä om jäänü tegemäldä, opmalda, kullõmalda. Perrä jäs õnnõ tenolikkus. Aitüma kõõõ iist, Trummi Riina!

KALKUNA MARI

Mälehtämi kimmäst võro-kõist, kirämiist, Kaika suvõ-ülikooli pikäaolist tudõngit ja ettekandjat, Talna Võro seldsi edimäst esimiist

KÕIVU ANTU

Võro seldsi ja Võro instituudi rahvas

